

17.47x23.93	1	עמוד 11	מקור ראשון - כותרת	20/07/2018	64447578-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינו - 80790					

לא דתי, יהודי

בתגובה ל"מישיה משכמו ומעלה", ישי

פרידמן, מקור ראשון 1092, 13.7.2018

קראתי בעיון ובשמחה את הכתבה על הרצל וזהותו היהודית. ראוי לציין שהפרוכת שעוטפת את ארונו של הרצל, המופיעה בתימונה הפותחת את הכתבה, עוצבה בשנת 1936 בידי אבי, אברהם ארתור וייס הי"ד, שנרצח באושוויץ.

חשוב לי לתקן נקודה חשובה. אחד המראיינים אמר ש"יש להניח שאם הרצל היה מאריך שנותיו הוא היה חוזר בתשובה גמורה". יש משהו מעט מעליב במשפט הזה. האם כל מסירות הנפש של הרצל למען הרעיון הציוני אינה "התשובה" בה' הידיעה?

כשכתבתי את ספרי "הרצל קריאה חרשה", מטרתי הייתה לחשוף את העיוות הגדול שניעשה לזהותו של הרצל, ולהוכיח מתוך כתביו שהוא היה בעל זהות יהודית עמוקה וחזקה, שהניעה אותו לייסד את התנועה הציונית. זהות יהודית אין משמע זהות דתית, ולכן הרצון לשייך את הרצל למגזר דתי או פוליטי היא טעות יסודית, שרבים טועים בה.

במכתב לרב הראשי של וינה, הרב גידמן, הרצל אינו מניח מקום לשום ספק בעניין המניעים שלו. בכנותו הרגילה הוא קובע במפורש: "עם כל הכבוד שאני רוחש לאמונת אבותיי, איני מתחסד ולעולם לא אהיה כזה". אבל, הוא ממחר להוסיף: "אנחנו החופשים בדעות מפליאים את האורתודוקסיה, שקיימה ושימרה את הדת היהודית מתוך ייסורים שאין לתאר, בלי אפורטוניזם עוקפני, בלי התרפסות לפני החזקים והעשירים, והייתה קשת עורף, נאמנה ובלתי נכפפת" (16 ביוני 1895). לפי הטקסט הזה, הרצל מבחין בין "יהדות" ל"יהודיות". מושג היהודיות הוא אבן יסוד בשיח על הרצל, ונרמזה שהוא מקביל למושג המודרני שאנו מכירים כ"זהות יהודית".

יתרה מזו הרצל לא היה רק בעל זהות יהודית עמוקה אלא גם בעל זהות אוניברסלית. גדולתו הייתה בין השאר בכך שלא ראה סתירה בין יהדותו לאוניברסליות שלו. וכך כתב בעיתון די ואלט ביולי 1899: "אין האידיאל הציוני שולל את הרעיונות ה'הומניים' של אהבת האנושות הכללית; הוא כולל אותם. אלא שאין אנו רוצים להיות קוסמופוליטים חסרי מין, אלא להודות בלאומיותנו בשעה שאנו מטפחים את העקרונות הנעלים ביותר של ההומניות... אנו רוצים להיות נאמנים לעצמנו; או גם יאמינו לנו יותר". תפיסת העולם הזאת היא שאפשרה ליהודים מכל רחבי העולם להתאחד סביב הרצל והרעיון הציוני.

ד"ר יצחק וייס